

# Z e s ł a n i e c

PISMO RADY NAUKOWEJ ZARZĄDU GŁÓWNEGO  
NR 54 ZWIĄZKU SYBIRAKÓW ROK 2013

## Spis treści

- **Krzysztof Sadurski**  
*Dzieje Macieja Lecha i jego rodziny w latach 1838-1921* 3
- **Tomasz Augustynowicz**  
*Okręgowe miasto Jakuck* 25
- **Wasyli Haniewicz**  
*Przyczynki do historii masowych rozruchów obywateli polskich...* 49
- **Ewa Rogalewska**  
*Zagłada dworów w województwie białostockim po roku 1939* 57
- **Ewa Ziółkowska**  
*Coś po mnie we Lwowie zostanie* 63
- RELACJE Z ZESŁANIA**
- **Irena Świdlik**  
*Wspomnienie z tułaczki syberyjskiej...* 67
- **Lucyna Wojno**  
*Tułaczka przez śniegi Syberii* 72
- **Kazimierz B. Greczak**  
*Fatalny traf na Nowy Rok* 77
- KRONIKA**
- **Edyta Justyna Kaczmarczyk**  
*Wyjeżdżano z bagażem pełnym planów i nadziei* 81
- **Dagmara Dworak**  
*Drogami pamięci syberyjskiego zestania rodziny Żukowskich* 84
- **Jolanta Załączny**  
*Intelektualna przygoda z ogromnym ładunkiem emocjonalnym* 92
- **Piotr Sobolewski**  
*Aby nie został zapomniany* 95

## Od redakcji

Rozpoczął się Nowy Rok 2013. Ten, który już jest za nami podsuwa mi myśl podziękowania za finansowe wspieranie „Zesłańca”, które zapewniło ukazanie się czterech zeszytów zaplanowanych na rok miniony. Dzieliliśmy się w nich artykułami z zakresu Syberii w historii i kulturze narodu polskiego oraz relacjami z zestania w okresie drugiej wojny światowej, informacjami o działaniach Związku Sybiraków, z których najważniejszą był Marsz „Żywej Pamięci Polskiego Sybiru”. Obfity w recenzje był też „Regał z książkami” zapraszający do lektury publikacji zbliżających dzieje związków polsko-syberyjskich. Autorom wzbogacającym nasze czasopismo – jedyne w kraju o tematyce syberyjskiej – dziękujemy za artykuły pomnażające wiedzę o dziejach Polaków za Uralem.

W grudniu minionego roku ukazał się zeszyt poświęcony zesańcym wigiliom na Syberii. W pamięci narratorów dzień ten był wydarzeniem szczególnym. Stanowił on czas refleksji, ożywienia wiary w Bożą opiekę, połączenia się w modlitwie z bliskimi, których los nie był dla wielu znany. Czytelnicy dziękowali redakcji za obudzenie wspomnień o tamtych zesańczych wigiliach, które w tak dramatycznych chwilach życia na obczyźnie potwierdzały trwałość wiary, polskiej tradycji oraz tego wszystkiego co jest tak bardzo związane z Bożonarodzeniowym Świętem!

Z wieloletniej pracy redakcyjnej wynika, że nasz mit Sybiru nie jest tylko martyrologiczny. Czytelników interesuje także pozytywistyczny obraz tej ziemi. Zapraszamy więc nadal autorów do dalszych

## REGAŁ Z KSIĄŻKAMI

- Kazimierz Sobolewski, *Moja droga do Polski*, Sandomierz 2011.  
(Miroslaw Grudzień) 99
- Piotr Cichoracki, *Stołpce-Łowcza-Łeśna 1924. II Rzeczpospolita wobec najpoważniejszych incydentów zbrojnych...*, Łomianki.  
(Tomasz Dudek) 105
- Krzysztof Walaszczyk, *Środkowy Wschód w latach II wojny światowej. Relacje i działania polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych w Iranie, Iraku i Afganistanie*, Toruń 2012.  
(Tomasz Dudek) 107
- Stefania Skowron-Markowska, *Z Oksfordu na Syberię. Dziedzictwo naukowe Marii Antoniny Czaplickiej*, Wrocław 2012  
(Antoni Przesmycki) 110

Na okładce: Symboliczna mogiła polskich zesłańców na cmentarzu w Bijuksu z napisem: „Pamięci Polaków – zesłańców i ofiar represji stalinowskich, których prochy spoczywają na Altaju. Gdzie są ich groby Polsko. Gdzie ich nie ma! Ty wiesz najlepiej i Bóg wie na Niebie.” Fot. Agnieszka Kaniewska (s. 1); Bajkał – skała „Szamanka”. Fot. Dagmara Dworak (s. 4).

### Zeszyt opublikowany dzięki dotacji Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa

**Wydawca:** Zarząd Główny Związku Sybiraków,  
ul. Mazowiecka 12  
00-048 Warszawa, tel. 22/827 93 71

**Redakcja:** A. Dobroński,  
A. Dzienkiewicz, W. Krawczyński,  
A. Kuczyński (red. nacz.), S. Sikorski,  
P. Zworski  
Sekretarz redakcji: M. B. Kuczyńska

**Wykonawca:** Skład, druk i oprawa –  
QUAESTIO Przemysław Włodarczyk,  
ul. Paczkowska 26; 50-503 Wrocław

**Copyright** nazwy „Zesłaniec”  
by A. Kuczyński

**Adres redakcji:** ul. Bystrzycka 61/3  
54-215 Wrocław, tel. 71/351 10 94

kontaktów i obiecujemy, że sprawy naszego dziedzictwa syberyjskiego są wciąż jednym z ważniejszych tematów, które będziemy kontynuować. W ten nurt badawczy włączają się także historycy rosyjscy, zwłaszcza z syberyjskiej części Rosji, a niektórzy z nich świadomi są swoich odległych polskich korzeni. Otwieramy więc dla nich łamy „Zesłańca” i dziękujemy za ubogacanie jego tematyki kolejnymi tekstami.

Naszkicowany tu obraz tematów jest niezmiernie złożony, bo wiele przecież łączyło Polaków z Syberią i składa się to na wielowątkowy katalog pojęć i dobrze, że powracają one przy okazji rocznicowych obchodów, jak np. ma to obecnie miejsce z okazji 150-tej rocznicy Powstania Styczniowego! Oczywiście są to niezmiernie obszerne zagadnienia, niemożliwe na pełniejsze ich zobrazowanie na łamach „Zesłańca”, bywa jednak nieraz i tak, że postulowane przez nas tematy podejmowane są w pełniejszych kontekstach przez historyków oraz stanowią temat polsko-rosyjskich konferencji naukowych organizowanych przez polskie stowarzyszenia kulturalno-oświatowe na Syberii – Irkuck, Jakuck, Južno-Sachalińsk, Krasnojarsk, Nowosybirsk, Omsk, Tomsk.

Ze smutkiem odnoszę się do ograniczania ilości godzin nauki historii w szkołach. Fakt ten oddala obraz losów wspaniałych postaci ukazywanych na łamach „Zesłańca”, wspomnienia zesłańczego losu, patriotyczne tradycje czy dumę z polskości. Wiele jest pomnikowych postaci, których nie załamała ani carska, ani sowiecka przemoc, syberyjskie deportacje i dramatyczne przeżycia tam za Uralem. Im się należy pamięć oraz miejsce w naszej historii.

**Wiesław Krawczyński**  
Przewodniczący Rady Naukowej  
Zarządu Głównego Związku Sybiraków